

سیر اسلام‌شناسی در اروپا

یوهان فوک
ترجمه زینب سرحدی

www.ketab.ir

www.ketab.ir

فوک، یوهان، ۱۸۹۴ - م. *Fuck, Johann*
سیرا اسلام‌شناسی در اروپا/یوهان فوک؛ ترجمه زینب سرحدی.
تهران: امیرکبیر، ۱۳۸۲.
۱-۲۱۵۲-۰۰-۹۶۴-۹۷۸

قیپا
اسلام‌شناسی - اروپا - تاریخ - قرن ۱۶ - ۲۰ م.
سرحدی، زینب، ۱۳۶۲ - ، مترجم
BPIV
۰۹۴/۱۹۷
۹۵۴۳۴۰۷

سرشناسه:
عنوان و نام پدیدآور:
مشخصات نشر:
شابک:
وضعیت فهرست‌نویسی:
موضوع:
شناسه افزوده:
رده بندی کنگره:
رده بندی دیویی:
شماره کتابشناسی ملی:

سیر اسلام‌شناسی در اروپا

یوهان فوک
ترجمه زینب سرحدی

چاپ اول ه ۱۴۰۳ ه ۵۰۰ نسخه ه

مدیر تولید: مهدی بوشهریان

امور هنری: مسعود چترروز ه صفحه‌آرایی: هنگامه حسینی ه
امور چاپ: محمدمین رضایور ه چاپ و صحافی: چاپخانه انتشارات امیرکبیر ه

دفتر مرکزی: تهران، خیابان جمهوری اسلامی،

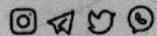
تقاطع خیابان سعدی، پلاک ۲

شماره تماس: ۰۲۱۳۳۹۰۰۷۵۱-۲ و ۶۱۲۸

کد پستی: ۱۱۴۳۸۱۷۸۱۸

amirkabirpub.ir

@amirkabirpubco

مؤسسه انتشارات امیرکبیر
© همه حقوق محفوظ است.

فهرست

- ۱۱ ..... مقدمه مترجم
- ۱۵ ..... پیشگفتار
- ۱۷ ..... مقدمه مؤلف
- ۱۹ ..... فصل اول: آغاز اسلام شناسی
۱. پتروس ونرایلیس و قدیمی ترین ترجمه قرآن / ۱۹ / ۲. واژه نامه لاتین عربی / ۲۸ / ۳.
رایموندوس مارتینی / ۳۳ / ۴. رایموندوس لولوس / ۳۷ / ۵. فهرست واژگان عربی / ۴۳ / ۶. از
قرون وسطا تا عصر جدید / ۴۷ / ۷. پدرو دآلکالا / ۵۲ /
- ۵۹ ..... فصل دوم: اسلام شناسی در قرن شانزدهم
۸. اسلام شناسی در ایتالیا تا آغاز قرن شانزدهم میلادی / ۵۹ / ۹. ویلهلم بوستل / ۶۰ /
۱۰. آغاز اسلام شناسی در آلمان / ۷۰ / ۱۱. ژوزف اسکالیئر / ۷۳ / ۱۲. آغاز حروف چاپی
عربی / ۸۰ / ۱۳. توماس ارپنیوس / ۸۷ / ۱۴. اسلام شناسی در فرانسه و ایتالیا از سال ۱۶۲۰
تا ۱۶۵۰ میلادی / ۱۰۳ / ۱۵. یاکوبوس خولیوس / ۱۱۰ / ۱۶. ساموئل بوشارتوس / ۱۱۶ / ۱۷.
ادوئاردوس پوکاکیوس / ۱۱۷ /
- ۱۲۵ ..... فصل سوم: اسلام شناسی در قرن هفدهم
۱۸. اسلام شناسی در آلمان در طول سده هفدهم میلادی / ۱۲۵ / ۱۹. اولین نسخه چاپی
قرآن / ۱۲۹ /

فصل چهارم: اسلام‌شناسی در اواخر قرن هفدهم و اوایل قرن هجدهم ۱۳۱
 ۲۰. یک میان‌برده (نگری و دادیچی) ۲۱/۱۳۷. اسلام‌شناسی در اوایل عصر روشنگری
 ۱۳۴/

فصل پنجم: اسلام‌شناسی در قرن هجدهم ۱۴۳
 ۲۲. آلبرت اسخولتنس ۲۳/۱۴۳. یوهان یاکوب رایسکه ۲۴/۱۴۷. مارونی‌ها و مترجمان
 جوان ۲۵/۱۶۵. سرویلیام جونز ۱۷۱/

فصل ششم: اسلام‌شناسی در اواخر قرن هجدهم و اوایل قرن نوزدهم ۱۸۱
 ۲۶. کالج فورت ویلیام ۲۷/۱۸۱. سیلوستر دو ساسی ۲۸/۱۸۸. یوزف فون هامر
 پورگشتال ۲۹/۲۰۹. گتورگ ویلهلم فرایتاک ۳۰/۲۱۹. هاینریش اوالد ۳۱/۲۲۰.
 فریدریش روکرت ۳۲/۲۲۷. ادوارد ویلیام لین ۳۳/۲۲۲. هاینریش لیرشت فلاشر
 ۲۲۴/

فصل هفتم: اسلام‌شناسی در قرن نوزدهم ۲۳۱
 ۳۴. آغاز تاریخ‌گرایی در اسلام‌شناسی ۳۵/۲۳۷. آلویس اشپرنگر ۳۶/۲۳۳. ویلیام
 میور ۳۷/۲۳۸. راینهارت پیتر دوزی ۳۸/۲۴۰. هیکله آماری ۳۹/۲۴۵. آلفرد فون
 کریمر ۴۰/۲۴۷. مجموعه دست‌نوشته‌های عربی ۲۵۰/

فصل هشتم: اسلام‌شناسی در اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم ۲۵۳
 ۴۱. ویلهلم آوارت ۴۲/۲۵۳. چارلز ریو ۴۳/۲۵۴. فردیناند ووستنفلد ۴۴/۲۵۵.
 اسلام‌شناسی در روسیه از سال ۱۸۵۰ تا ۱۸۸۰ میلادی ۴۵/۲۵۷. مسافران عربستان
 ۴۶/۲۶۰. اسلام‌شناسی در سرزمین‌های شمالی از سال ۱۸۵۰ تا ۱۹۰۰ میلادی ۴۷/۲۶۳.
 اسلام‌شناسی در فرانسه از سال ۱۸۴۰ تا ۱۸۷۰ میلادی ۴۸/۲۶۵. ویلیام رایت ۴۹/۲۷۲.
 ویلیام رابرتسون اسمیت ۵۰/۲۷۷. میخائل یان دخیوه ۵۱/۲۷۹. تئودور نولدکه ۵۲/۲۸۶.
 اینیاتسیو گوئیدی ۵۳/۲۹۰. ویکتور روزین ۵۴/۲۹۳. یولیوس وهاوزن ۵۵/۲۹۴.
 ایگناتس گلدزیهر ۵۶/۲۹۷. کریستین اسنوگ هورگررون ۵۷/۳۰۴. ادونارت زاخاو
 ۵۸/۳۰۷. آوگوست مولر ۵۹/۳۱۰. اسلام‌شناسی در آلمان از سال ۱۸۷۰ تا ۱۹۰۰ میلادی
 ۶۰/۳۱۳. کتاب‌شناسان ۶۱/۳۲۱. اسلام‌شناسی در فرانسه از سال ۱۸۷۰ تا ۱۹۱۴
 میلادی ۶۲/۳۲۵. اسلام‌شناسی در اتریش از سال ۱۸۷۰ تا ۱۹۱۴ میلادی ۶۳/۳۳۳.
 آلویس موزیل ۶۴/۳۴۱. اسلام‌شناسی در اسپانیا از سال ۱۸۷۰ تا ۱۹۱۴ میلادی ۳۴۷/

۶۵. مارتین هارتمان / ۳۵۳ / ۶۶. دیوید سموتل مارگولییوت / ۳۵۸ / ۶۷. اسلام شناسی در
 کمبریج از سال ۱۸۹۰ تا ۱۹۱۴ میلادی / ۳۶۶ / ۶۸. ادوارد دنیسون راس و توماس وکر آرنولد
 / ۳۷۳ / ۶۹. دانکن بلک مکدانلد / ۳۷۵ / ۷۰. اسلام شناسی در سوئیس از سال ۱۸۷۰ تا
 ۱۹۱۴ م / ۳۷۷ / ۷۱. ماکس فان برخم / ۳۸۰ / ۷۲. هنری لامنس و مکتب بیروت / ۳۸۳ /
 ۷۳. لئونیه کانتانی / ۳۹۰ / ۷۴. کارلو آلفونسو نالینو / ۳۹۲ / ۷۵. واسیلی ولادیمیرویچ بارتولد
 / ۳۹۴ / ۷۶. ایگناتی یولیانوویچ کراچکوفسکی / ۳۹۶ / ۷۷. اسلام شناسی در سرزمین های
 شمالی از سال ۱۸۹۰ تا ۱۹۱۴ میلادی / ۴۰۰ / ۷۸. آوگوست فیشر و مکتب لایپزیک / ۴۰۵ /
 ۷۹. هرمان رکندورف / ۴۱۰ / ۸۰. مکتب برلین / ۴۱۰ / ۸۱. هوبرت گریم / ۴۱۵ / ۸۲. یوزف
 هیل / ۴۱۶ / ۸۳. کارل هاینریش بکر / ۴۱۷ / ۸۴. گئورک یاکوب / ۴۱۸ / ۸۵. بررسی فلسفه
 اسلامی و علوم اسلامی در آلمان / ۴۲۱ / ۸۶. اسلام شناسی در هلند در آغاز قرن بیستم
 میلادی / ۴۲۴ /

مقدمه مترجم

یوهان ویلهلم فوک^۱ (۱۸۹۴ تا ۱۹۷۴) خاورشناس آلمانی در فرانکفورت آم ماین^۲ متولد شد. وی از سال ۱۹۱۴ در رشته لغت‌شناسی کلاسیک و لغت‌شناسی سامی در دانشگاه‌های هاله^۳ و بولین^۴ و فرانکفورت تحصیل کرد. از سال ۱۹۱۹ تا ۱۹۲۱ عضو حزب ملی خلق آلمان^۱ بود و در سال ۱۹۲۱ در فرانکفورت به درجه دکتری رسید، جایی که از سال ۱۹۲۱ تا ۱۹۳۰ (در باره زبان عبری) و ۱۹۳۰ تا ۱۹۳۸ (در باره زبان و ادبیات عرب و مطالعات اسلامی) سمینارهایی در گروه زبان‌های شرقی برگزار کرد و در سال ۱۹۲۹ به اخذ درجه استادی نائل آمد. فوک در بین سال‌های ۱۹۳۰ تا ۱۹۳۵ در دانشگاه داکای بنگلادش تدریس کرد و سال ۱۹۳۸ به دانشگاه هاله رفت و تا زمان بازنشستگی‌اش در سال ۱۹۶۲ آنجا بود. او همچنین در هاله مدیر کتابخانه انجمن شرقی آلمان بود و از سال ۱۹۴۸ عضو رسمی «آکادمی علوم زاکسن» شد. یوهان فوک در ۲۴ نوامبر ۱۹۷۴ در هاله درگذشت.

برخی از آثار وی عبارت‌اند از:

محمد بن اسحاق^۵ (پایان نامه دکتری، ۱۹۲۶م)

- تاریخ ادبیات عرب از قرن دهم (فهرست ابن ندیم)^۶ نشریه انجمن شرق شناسی آلمان (۱۹۳۰م)

1. Johann Wilhelm Fück

2. Frankfurt am Main

3. Halle

4. DNVP

5. Muhammad ibn Ishaq

6. Eine arabische Literaturgeschichte aus dem 10 Jahrhundert (Der Fihrist des Ibn an-Nadim)

- عربی: تحقیقاتی در باب تاریخ زبان و سبک عربی^۱ (۱۹۵۰م)
 - مطالعات اسلامی در اروپا از قرن دوازدهم تا اوایل قرن نوزدهم میلادی^۲ (لایپزیک
 ۱۹۴۴م)

- سخنرانی‌هایی درباره اسلام^۳ از آثار منتشرشده سباستین گونتر، مؤسسه
 شرق‌شناسی دانشگاه مارتین لوترهاله ویتنبرگ (۱۹۹۹م)

«در بین آثار بسیار ارزشمندی که درباره تاریخ شرق‌شناسی در اروپا منتشر شده
 است، بی‌تردید باید از کتاب استاد یوهان فوک آلمانی با عنوان تاریخ پژوهش‌های
 عربی تا اوایل سده بیستم یاد کرد. فوک از استادان اسلام‌شناسی بود و رساله دکتری
 خود را درباره محمد بن اسحاق نوشت. اهمیت کتاب فوک در این نکته است
 که با دیدگاهی تقریباً بی‌نظیر و سال‌ها پیش از انتشار کتاب شرق‌شناسی ادوارد
 سعید، ریشه‌های اسلام‌شناسی و غرب‌شناسی در اروپا را بررسی می‌کند. این اثر
 همچنین تصویری دقیق از سیر تکامل شرق‌شناسی در کشورهای مختلف را در
 اختیار خوانندگان قرار می‌دهد. نمونه آن شرح حال کاملی است که از شرق‌شناسان
 بزرگ همچون سیلوستر دو ساسی و یوزف فون هامر پورگشتال بیان می‌کند. در این
 شرح حال‌ها به سیر تحول آثار و نیز وضع شرق‌شناسی در هر کشور اروپایی توجهی
 خاص شده است.»

فوک سرچشمه شرق‌شناسی در اروپا را جنگ‌های صلیبی می‌داند و از این رو به
 نخستین ترجمه قرآن به زبان لاتین اشاره و دلایل آن را بازگو می‌کند. بر همین اساس
 نگرش‌های گوناگون به شرق و کشورهای مسلمان را در هر سده شرح می‌دهد.^۴
 هدف این کتاب در واقع ارائه دیدی کلی از اسلام‌شناسی و شرق‌شناسی غربی‌ها
 و معرفی اسلام‌شناسان و صاحب‌نظرانی که به شرق‌شناسی و مطالعه اسلام
 پرداخته‌اند، شرح آثار آن‌ها، اقدامات، سفرها و نیز نسخ خطی شرقی و انتشار آن‌ها،
 شرایط حاکم در آن زمان تا اوایل قرن بیستم است. در اینجا لازم است به درک غلط
 غربی‌ها از اسلام اشاره کرد که بخشی از آن ریشه در تاریخ اسلام‌شناسی آنان دارد
 و این کتاب می‌تواند زوایای تاریک و روشن آن را مشخص کند.

1. Arabiya: Untersuchungen zur arabischen Sprach- und Stilgeschichte

2. Die arabischen Studien in Europa vom 12. bis in den Anfang des 19. Jahrhunderts

3. Vorträge über den Islam. Halesche Beiträge zur Orientwissenschaft

۴. یوهان فوک/ سعید فیروزآبادی/ «ایران‌شناسی در کشورهای آلمانی زبان (۲)»، در مجله فرهنگی

پیش از مطالعه کتاب ذکر برخی نکات ضروری است:

- نوشته های درون ( ) از نویسنده و نوشته های درون [ ] از مترجم است.
- عناوین آثار نویسندگان کشورهای مختلف در این کار بدون ترجمه و با زبان اصلی ذکر شده که تا حد امکان، به جز چند مورد از عناوین به زبان لاتین که دست نخورده در متن قید شده است، آن ها را ترجمه کرده و عنوان اصلی آن را در زیرنویس آورده ام.
- برخی اسامی افراد به صورت اختصار ذکر شده است که نام کامل آن ها را به جز چند مورد، وارد کرده ام.
- زیرنویس هایی که برای معرفی اسامی خاص افراد و مکان ها آورده شده، به دلیل نبود دسترسی به منبع خاصی، حتی المقدور همه از سایت های معتبر نقل شده اند.

در آخر شایسته است از افرادی که در انجام بهتر این کار یاری رسانم بودند، تشکر و قدردانی کنم:

- آقای علی اصغر سرحدی پدرم، به دلیل حمایت هایشان، تشویق من برای انجام این کار سخت و نیز ترجمه عناوین آثار و اصطلاحات فرانسوی.
- خانم فاطمه خوشکام، مادرم، به خاطر حمایت من و مهیا کردن زمینه مناسب برای انجام این کار.
- آقای محمد دهدشتی به خاطر کمک ها و راهنمایی های بی دریغ ایشان و بیان پیشنهادها و توضیحات تکمیلی برای بهبود کار.
- آقای دکتر محمود امیری نیا که مشوقم برای ادامه و تکمیل این کار بودند.
- خانم سهیلا معصومی به خاطر ویرایش بخش های ابتدایی کار.
- خانم الناز قدوسی و مریم طاهری به خاطر کمک به رفع برخی اشکالات و ابهامات پیش آمده در متن اصلی کتاب.

زینب سرحدی

بهار ۱۴۰۳